

تدابیری برای ارتقا و همکاری قضایی

انتونیو ماریا کاستا

مدیر اجرایی دفتر مقابله با مواد مخدر
و جرم سازمان ملل متحد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تدابیری برای ارتقا و همکاری قضایی

آنتونیوماریا کاستا
مدیر اجرایی دفتر مقابله با موادمخدر
و جرم سازمان ملل متحد
چهل و ششمین جلسه کمیسیون مواد مخدر سازمان ملل
وین ۱۷-۸ آوریل ۲۰۰۳
بندهای ۳ و ۱۱ دستور کار مقدماتی

**دومین گزارش دوسالانه درباره اجرای مصوبات بیستمین نشست ویژه
مجمع عمومی برای مقابله با معضل جهانی مواد مخدر**

ریاست جمهوری
ستاد مبارزه با مواد مخدر
پژوهشکده ملی موادمخدر ایران

ریاست جمهوری
ستاد مبارزه با مواد مخدر

تدابیری برای ارتقا و همکاری قضایی کمیسیون مواد مخدر سازمان ملل
• تهیه و تنظیم: پژوهشکده ملی مواد مخدر ایران • مدیر هنری و طرح
جلد: گروه هنری نگار • ناشر: دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر • نوبت
چاپ: اول، اسفندماه ۱۳۸۲ • شمارگان: ۱۵۰۰ جلد

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۷	<u>مقدمه</u>
۹	<u>استرداد مجرمین</u>
۱۵	<u>معاضدت قضایی متقابل</u>
۱۹	<u>انتقال اموال</u>
۲۳	<u>همکاری انتظامی و تبادل اطلاعات</u>
۲۳	<u>الف). برنامه‌های تبادل</u>
	<u>ب). تبادل اطلاعات با سایر کشورها درباره فنون تحقیقات</u>
۲۴	<u>جنایی</u>
	<u>ج). ایجاد واحدهای ویژه تحقیق درباره پرونده های قاچاق</u>
۲۶	<u>مواد مخدر</u>
	<u>د). ارتقای همکاری فنی، گسترش آموزش و توسعه منابع</u>
۲۷	<u>انسانی برای پرسنل انتظامی</u>
	<u>استفاده از فناوری های نوین ارتباطی برای تسهیل در تبادل</u>
۲۹	<u>اطلاعات میان کشورها</u>
۳۱	<u>تدابیر برای تقویت همکاری با نهادهای انتظامی سایر کشورها</u>
۳۳	<u>کنترل دلیوری</u>
۳۷	<u>قاچاق مواد مخدر از طریق دریا</u>
	<u>مصونیت قضات، دادستان ها، بازپرسان، ماموران انتظامی</u>
۴۱	<u>وشاهدان</u>
۴۳	<u>نتایج و توصیه ها</u>
۴۳	<u>الف: نتایج</u>
۴۴	<u>ب:توصیه ها</u>

مقدمه

۱. در پاراگراف ۱۶ اعلامیه سیاسی مصوب بیستمین جلسه ویژه مجمع عمومی، کشورهای عضو تعهد کردند همکاری چند جانبه، منطقه‌ای، زیر منطقه‌ای و دوجانبه بین مراجع قضایی و انتظامی را به منظور مقابله با سازمان های جنایی فعال در جرایم مواد مخدر و فعالیت های جنایی مربوطه ارتقا دهند. بدین ترتیب کشورها تشویق شدند تدابیری برای همکاری قضایی مصوب نشست ویژه تا سال ۲۰۰۳ بررسی و در صورت مقتضی تقویت و اجرا نمایند. این تدابیر شامل استرداد، معاضدت قضایی متقابل، انتقال دارایی ها، تحویل تحت کنترل، همکاری در اقدامات انتظامی در دریاها، تدابیر ارتقای روند قضایی از جمله حفاظت از شاهدان و ماموران قضایی و سایر ابعاد همکاری است.

۲. معاهدات بین‌المللی کنترل مواد مخدر چارچوب همکاری قضایی را تعیین می‌کند. در ۳۰ اکتبر ۲۰۰۲ یک سری معاهدات، مورد تایید عمومی قرار گرفت. زمانی که بیستمین نشست ویژه مجمع عمومی در سال ۱۹۹۸ برگزار شد، ۱۹ کشور به عضویت کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و مواد روان گردان ۱۹۸۸ در آمدند و شمار کشورهای عضو آن به ۱۶۶ کشور و یک سازمان اقتصادی منطقه‌ای (جامعه اروپا) رسید؛ ۱۷ کشور به عضویت کنوانسیون واحد مواد مخدر ۱۹۶۱ یا کنوانسیون اصلاح شده توسط پروتکل ۱۹۷۲ در آمدند و شمار اعضا به ۱۷۹ کشور ارتقا یافت، ۱۵

کشور عضو کنوانسیون مواد روان گردان ۱۹۷۱ شدند و شمار کشورهای عضو آن کنوانسیون به ۱۷۲ کشور رسید.

۳. گزارش حاضر شامل خلاصه و تجزیه و تحلیل پاسخ‌های دریافت شده از کشورهای عضو به دومین پرسش نامه دوسالانه راجع به پیشرفت‌های حاصل شده در مورد اهداف بیستمین نشست ویژه مجمع عمومی در خصوص همکاری قضایی است. مقایسه نتایج سری اول گزارش (درب‌گیرنده دوره‌ای از ژوئن ۱۹۹۸ تا ژوئن ۲۰۰۰) با نتایج سری دوم گزارش (درب‌گیرنده دوره‌ای از ژوئن ۲۰۰۰ تا ژوئن ۲۰۰۲) فقط با مراجعه به ۸۸ کشوری ممکن بود که به بخش مربوط به همکاری قضایی در هر دو پرسش نامه از جمله سوالات ثابت پرسش نامه‌ها پاسخ داده بودند. در رابطه با سوالاتی که در پرسش نامه دوم گنجانده شده یا اصلاح شده بود، درصدهای قید شده مبتنی است بر کل ۱۱۲ کشوری که به بخش دوم مربوط به همکاری قضایی پاسخ داده‌اند. چون انجام مقایسه با نتایج پرسش نامه اول میسر نبود، پس از دوره اول تهیه گزارش، پرسش نامه‌ها اساساً اصلاح شدند.

استرداد مجرمین

۴. استرداد مجرمین یکی از اشکال کلیدی همکاری قضایی است که از طریق آن کشورها مجرمان فراری که در حوزه خود به دلیل جرایم جدی از جمله جرایم مواد مخدر تحت تعقیب هستند به کشور خود بازگردانده می‌شوند. ماده ۶ کنوانسیون ۱۹۸۸ استرداد مجرمان جرایم تعیین شده توسط طرف های عضو را مطابق مفاد مربوطه کنوانسیون تسهیل می‌نماید. مطابق ماده ۶، پاراگراف ۷، کنوانسیون ۱۹۸۸، طرف های عضو توافق نمودند برای اجرای روش استرداد تلاش کنند و نیازمندی های اسناد و مدارک مربوط به جرایم مشترک ماده ۶ را رفع کنند.

۵. از کشورهایی که در سری دوم گزارش پاسخ ارسال کرده اند، اکثراً (۸۸ درصد) قوانینی داشتند که استرداد را مجاز و تسهیل می‌کرد. کنوانسیون ۱۹۸۸ و تدابیر اتخاذ شده در بیستمین نشست ویژه مجمع عمومی از کشورها درخواست نمود، موانع استرداد به ویژه عدم استرداد اتباع را رفع کنند. مقایسه پاسخ های کشورها نشان داد ۳۲ درصد کسانی که پاسخ های خود را برای دور اول گزارش، ارسال کرده بودند، قوانین استرداد داخلی را بازنگری یا تقویت کرده اند. حال آنکه ۲۸ درصد کشورهایی که پاسخ های خود را برای دور دوم گزارش ارسال نمودند به این کار مبادرت کرده بودند. در منطقه آفریقا، ۴۲ درصد از کشورهای پاسخ دهنده، بازنگری قوانین را با هدف تقویت قوانین استرداد انجام داده اند. حال آنکه در آمریکا ۳۵ درصد، در آسیا ۱۶ درصد، در اروپا ۲۷ درصد و فقط یک کشور در اقیانوسیه این اقدام را انجام داده بودند. شماری از کشورها اطلاعاتی راجع به تغییر قوانین خود در رابطه با استرداد ارائه کردند. برای مثال، در دسامبر ۲۰۰۰ دولت چین قانونی را وضع

کرد که همکاری بین‌المللی با سایر دولت‌ها را در رابطه با استرداد مجاز می‌کرد. حدود یک سوم (۳۸ درصد) کشورها گزارش کردند آمارهایی درباره درخواست استرداد در رابطه با موارد قاچاق مواد مخدر دارند.

۶. بیش از نیمی از کلیه کشورهایی که به پرسش‌نامه‌ها جواب دادند (۵۲ درصد) قوانینی داشتند که مانع از استرداد اتباع بود یا آن را محدود می‌کرد. مقایسه پاسخ‌های کشورهای که به هر دوسری پرسش‌نامه تهیه گزارش پاسخ دادند، نشان داد که ۴۸ درصد کشورهایی که در سری اول پاسخ‌های خود را ارائه کرده بودند، استرداد مجرمین را محدود می‌کردند حال آنکه ۵۵ درصد کشورهای پاسخ‌دهنده در سری دوم این کار را کردند. با وجود این، پیشرفت‌هایی در سطح منطقه‌ای دیده می‌شد. به عنوان مثال، آلمان گزارش کرد در سال ۲۰۰۰ مفاد قانون اساسی به گونه‌ای تهیه شده است که اتباع آلمانی مظنون را به سایر کشورهای عضو اتحادیه اروپایی انتقال داده و در آنجا در یک دادگاه بین‌المللی محاکمه می‌شوند. در ژوئن ۲۰۰۲، دانمارک در حال وضع قانون مشابهی برای استرداد اتباع دانمارکی به کشورهای عضو اتحادیه اروپا و سایر کشورها بود. یمن گزارش کرد که می‌تواند اتباع خود را به کشورهای عربی که با آنها توافق‌نامه همکاری قضایی امضا نموده، انتقال دهد. هلند گزارش کرد اتباع این کشور می‌توانند در صورتی استرداد شوند که کشور متقاضی استرداد، تضمین دهد مجرم برای سپری کردن محکومیت حبس به وطن خود بازگردانده شود. بر مبنای گروه بندی‌های منطقه‌ای، ۵۰ درصد کشورهای پاسخ‌دهنده در آفریقا قوانینی دارند که به طور اکید استرداد اتباع را محدود می‌کند و این در حالی است که ۲۵ درصد از کشورهای آمریکایی، ۵۲ درصد از کشورهای آسیایی و ۷۶ درصد از کشورهای اروپایی چنین وضعیتی دارند. حدود یک سوم کشورهای پاسخ‌دهنده کتابچه‌های راهنما یا

بروشور هایی درباره نحوه ارایه درخواست استرداد تهیه کرده‌اند، و درصد مشابهی نیز برای دوره اول گزارش ثبت شده است.

۷. بیشتر کشورها (۸۰ درصد) از طریق توافق نامه‌های دوجانبه به استرداد پرداختند و ۵۸ درصد گزارش کردند دارای توافق نامه‌های چندجانبه‌ای هستند که استرداد را تسهیل می نماید. تقریباً نیمی (۴۵ درصد) از کشورهای پاسخ‌دهنده گزارش کردند از معاهده نمونه مربوط به استرداد (قطعنامه مجمع عمومی ۴۵/۱۱۶، ضمیمه) هنگام مذاکره با کشورها درباره امضای معاهدات استرداد، استفاده کرده‌اند. شماری از توافق نامه های منطقه‌ای به استرداد مجرمان در کشورهای عضو، اثر بخشیده است. مثال های موجود شامل کنوانسیون استرداد جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا، طرح کشورهای مشترک‌المنافع برای تحویل مجرمان فراری، کنوانسیون استرداد مصوب مونته ویدئو مورخ ۲۶ دسامبر ۱۹۳۳، کنوانسیون اروپایی استرداد ۱۹۵۷، قانون شورای ۱۰ مارس ۱۹۹۵ تصویب شده بر اساس معاهده اتحادیه اروپایی ترسیم کننده کنوانسیون استرداد آسان بین کشورهای عضو اتحادیه اروپایی است. توافق نامه‌های استرداد چندجانبه نیز بین کشورهای عربی در چارچوب شورای وزیران کشورهای عرب وجود داشته است. کمیسیون اروپایی گزارش کرد پیشنهاد کرده است لایحه ای برای صدور حکم بازداشت در اروپا تصویب شود که اجازه دهد یک شخص از یک کشور عضو به کشور دیگر بر اساس شناسایی احکام دو طرف انتقال داده شود.

۸. بسیاری کشورها مشکلات خاصی را هنگام مذاکره، تصویب یا اعمال توافق نامه‌های استرداد تجربه نکرده‌اند با وجود این، یک کشور در آفریقا اعلام کرد مشکلات مالی در رابطه با اجرای این توافق نامه‌ها داشته است. سایر کشورها، مانند بوتسوانا و عمان اعلام کردند اختلاف بین قوانین استرداد در کشورهای مختلف و رویه‌های

استرداد، مشکلاتی را ایجاد کرده است. به خصوص، تشریفات خواسته شده توسط برخی کشورهای مورد تقاضا درباره ارایه درخواست استرداد، مشکلاتی را در برداشته است. اسپانیا و ترینیداد و توباگو اعلام کردند کیفیت اسناد ارایه شده توسط کشورهای تقاضاکننده استرداد همیشه قادر به رفع نیازها نبوده است. در این رابطه، سوئد اعلام کرد مشکل اصلی فرمولی بوده که ایجاد می نموده احکام بازداشت توسط تقاضا کننده و تقاضا شونده شناسایی شود، از این رو پرهیز از ضرورت تامین اسناد مشکلاتی در برداشته است. آرژانتین گزارش کرد استرداد برای جرایم مالی، مشکلاتی ایجاد کرده است. جمهوری چک اعلام نمود نیاز به جرم شناختن از سوی دو طرف در برخی موارد دلیل رد استرداد بوده است.

۹. تاخیرهایی نیز بر اثر طولانی شدن زمان درخواست استرداد ایجاد شده و مشکلاتی در رابطه با بلوکه کردن اموال پدید آمده است. پاناما از کشورهای درخواست کننده تقاضا کرد درخواست های استرداد خود را در مدت معینی رسمی کنند، در غیر این صورت مجرمان اخراج خواهند شد و نه استرداد. جمهوری کره گزارش کرد با توجه به اختلاف سیستم های حقوقی کشورها، در برخی موارد تشریفات استرداد، نیازمند زمان مدیدی است که سبب تاخیر و یا ایجاد مشکل در تحقیقات می شود. در این رابطه، این نکته لحاظ گردید که کانال های غیر رسمی ارتباط بین ارگان های انتظامی باید تقویت شود و کانال های رسمی برای تسهیل در استرداد معین گردد. مشکل دیگری که بلیز با آن رو به رو شده است، طولانی بودن زمان تصویب توافق نامه های استرداد توسط کشورهای عضو بوده است که این امر موجب تاخیر در رسیدگی به موارد استرداد شده است.

۱۰. کشورهای اروپایی مانند اتریش، بلغارستان، ایتالیا، انگلستان و ایرلند شمالی هنگام مذاکره یا اجرای معاهدات استرداد

به دلیل وجود مجازات هایی که هماهنگ با مفاد کنوانسیون شورای اروپایی برای حمایت از حقوق بشر و آزادی های اساسی نبوده به خصوص اعدام که در بعضی کشورهای درخواست کننده اجرا می شود، با مشکلاتی روبه رو شده اند. در موارد متعدد، مشاهده شد که استرداد اتباع به عنوان یک مشکل باقی مانده است و در برخی موارد، درخواست ها به دلیل فقدان روابط استرداد بین کشورهای درخواست کننده و درخواست شونده رد شده اند. اکراین گزارش کرد یک کشور خاص از امضای موافق نامه معاضدت قضایی متقابل در رابطه با استرداد با آن خود داری کرده است. السالوادور می گوید به دلیل بی توجهی به معاهدات جاری، استفاده اندکی از مکانیسم استرداد به عمل آمده است.

۱۱. در پایان، در حالی که بسیاری کشورها قوانین و معاهداتی درباره استرداد دارند، استرداد مجرمان به دلیل اختلاف قوانین و رویه های ملی کشورها با مانع مواجه است. به علاوه، رویه های استرداد می باید تبیین گردد زیرا تاخیر در اقدام عاجل، تحویل به موقع فراریان را غیر ممکن می سازد. همچنین، پیشرفت اندکی در کاستن از محدودیت ها در خصوص استرداد اتباع به دست آمده است و فقط چند کشور، قوانین و رویه های استرداد خود را بازنگری کرده اند.

معاضدت قضایی متقابل

۱۲. مجمع عمومی در بیستمین نشست ویژه خود پیشنهاد کرد کشورها تضمین نمایند که مقررات داخلی، آنها را قادر می‌سازد ماده ۷ (معاضدت قضایی متقابل) کنوانسیون ۱۹۸۸ را اجرا نمایند. اکثریت کشورهای پاسخ‌دهنده به دومین پرسش نامه دوسالانه (۷۹ درصد) اعلام کردند قوانینی وضع کرده‌اند که همکاری قضایی با سایر کشورها درباره معاضدت قضایی متقابل را اجازه می‌دهد یا تسهیل می‌گرداند، و تقریباً همان تعداد کشور در دوره اول تهیه گزارش، چنین پاسخی ارایه داده بودند. مقایسه پاسخ‌های کشورهای به پرسش نامه‌های اول و دوم دوسالانه نشان داد پیشرفت زیادی در این زمینه حاصل شده است: ۲۷ درصد کشورها اعلام کردند رویه‌های همکاری قضایی خود را در دوره اول تهیه گزارش بازنگری و تقویت کرده‌اند در حالی که ۳۸ درصد در دوره دوم این اقدام را انجام داده بودند. در خصوص گردهمایی‌های منطقه‌ای در کلیه مناطق به جز آسیا، بیش از ۸۰ درصد کشورها قوانینی دارند که معاضدت قضایی متقابل را تسهیل می‌کند. در آسیا ۶۰ درصد کشورها این قوانین را دارند و این در حالی است که شمار کشورهای که دارای قوانینی درباره معاضدت قضایی هستند، ثابت مانده است. افزایش ۱۱ درصدی در شمار کشورهای دیده می‌شود که این روش‌ها را بازنگری، تسهیل یا تقویت کرده‌اند. در منطقه آفریقا ۵۰ درصد کشورهای که به پرسش نامه مربوطه پاسخ داده بودند این رویه‌ها را بازنگری یا تقویت کرده‌اند در حالی که در آمریکا ۴۰ درصد، در آسیا ۳ درصد، در اروپا ۳۵ درصد و در اقیانوسیه فقط یک کشور این اقدام را انجام داده‌اند.

۱۳. بیش از یک سوم کل کشورهای که پاسخ داده بودند (۳۶ درصد) کتابچه‌های راهنما یا بروشورهایی درباره ارایه درخواست برای معاضدت قضایی متقابل تهیه کرده‌اند. حدود یک سوم کشورها (۳۵ درصد) آمارهایی درباره درخواست برای معاضدت قضایی متقابل در رابطه با موارد قاچاق موادمخدر داشته‌اند، در مجموع ۷۰ درصد کل کشورهای پاسخ‌دهنده وارد توافق نامه‌های دوجانبه در رابطه با معاضدت قضایی متقابل شده‌اند و ۶۰ درصد این گونه موافقت نامه‌های چند جانبه را داشته‌اند. یک تجزیه و تحلیل منطقه‌ای از کشورهایی که موافقت نامه‌های چند جانبه برای تسهیل معاضدت قضایی متقابل داشته‌اند، نشان داد در آفریقا ۵۴ درصد کشورهای پاسخ‌دهنده این توافقنامه‌ها را داشته‌اند در حالی که ۸۰ درصد در آمریکا، ۲۰ درصد در آسیا، ۹۷ درصد در اروپا و فقط یک کشور در اقیانوسیه چنین توافقنامه‌ای داشته‌اند. در مجموع ۴۵ درصد از کشورها گزارش کردند که در صورت مقتضی، از معاهده الگو درباره معاضدت متقابل در موضوعات جنایی (قطعنامه مجمع عمومی شماره ۴۵/۱۱۷ بخش ضمیمه) استفاده می‌کنند.

۱۴. کنوانسیون‌های چند جانبه ذکر شده در پاسخ‌های کشورها در دومین دور پرسش نامه دو سالانه که حاوی مفادی در خصوص معاضدت قضایی متقابل است، شامل کنوانسیون بین آمریکایی در خصوص معاضدت قضایی در موضوعات جنایی، پروتکل بازار مشترک جنوب (MERCOSUR) راجع به معاضدت قضایی متقابل در موضوعات جنایی و کنوانسیون بین آمریکایی در خصوص فهرست مراسلات بود. کشورهای عضو اتحادیه عربی مغرب، اتحادیه کشورهای عربی، سازمان و دولت آفریقا (که اسم کنونی آن "اتحادیه آفریقایی" است) و سازمان کنفرانس اسلامی تحت پوشش این کنوانسیون‌های منطقه‌ای هستند. پیش‌نویس کنوانسیون مربوط به معاضدت قضایی متقابل که برای شرق آفریقا در مرحله مذاکره است،

در برگیرنده ۱۱ کشور منطقه می‌باشد. کنوانسیون اروپایی ۱۹۵۹ درباره معاضدت متقابل در موضوعات جنایی و کنوانسیون تهیه شده توسط شورا، مطابق ماده ۳۴ معاهده اتحادیه اروپایی ۲۰۰۰ موجب تسهیل در معاضدت متقابل بین کشورهای عضو در اروپا شده است. ۱۵. پاناما گزارش کرد که رویه های معاضدت قضایی متقابل

در موضوعات مربوط به مواد مخدر را از طریق امضای موافق نامه‌ها و قراردادهای تسهیل کرده است و شمار در خواست ها ی دریافت شده و اجرا شده به میزان قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است. اسپانیا گزارش کرد که شمار درخواست هایی که برای معاضدت قضایی متقابل دریافت کرده است، از ۱۵۲۵ مورد در سال ۲۰۰۰ به ۱۶۵۰ مورد در سال ۲۰۰۱ افزایش یافته است. چندین کشور از جمله جمهوری چک قوانین خود را در خصوص همکاری قضایی از جمله معاضدت قضایی متقابل در سال ۲۰۰۲ جدید کرده‌اند. سایر کشورها از جمله بلژیک رویه معاضدت قضایی را با لغو نیاز به امضای معاهده قبل از معاضدت تسهیل کرده اند.

۱۶. نروژ گزارش کرد که معاهده یا موافقت نامه پیش شرط معاضدت متقابل نیست اما اگر معاضدت خواسته شده در برگیرنده استفاده از زور باشد، جرم مورد نظر باید طبق قانون نروژ مستوجب مجازات باشد. اسپانیا اعلام کرد که مشکلات این کشور در خصوص معاضدت قضایی متقابل شامل تاخیرهای طولانی مدت در برخورد کشورها با درخواست های بلوکه کردن اموال و انجام تشریفات برای معاضدت قضایی متقابل است. بلژیک اعلام کرد تاخیر سایر کشورها در تصویب معاهدات برای معاضدت قضایی متقابل، مانع از همکاری قضایی شده است. السالوادور اعلام کرد مشکل در ارایه معاضدت، این است که برخی درخواست ها اهداف معاهدات قابل اجرا را محقق نمی سازد.

۱۷. بیست و ششمین نشست روسای ارگان های انتظامی فعال در مبارزه با مواد مخدر آسیا و اقیانوسیه که از ۱۱ تا ۱۵ نوامبر ۲۰۰۲ در بانکوک تشکیل گردید، تدابیری برای ارتقای همکاری قضایی به عنوان مقوله اولویت دار برای ملاحظه بخش وزارتی کمیسیون، اتخاذ نمود. در این نشست خاطر نشان شد مهم است که کشورها اقدام به برقراری و گسترش روابط در خصوص معاهدات نمایند و قوانین و رویه هایی برای تسهیل همکاری قضایی بین کشورها به خصوص در زمینه های استرداد، معاضدت قضایی متقابل و تدابیر مقابله با پولشویی تعیین نمایند. نیازمندی های متفاوت حقوقی و رویه ای و فقدان روابط معاهده ای، اغلب مانع از همکاری کامل بین کشورها بوده است. از آنجا که گروه های جنایی اغلب خارج از مرزهای ملی فعالیت می کنند. این نشست پیشنهاد کرد دولت ها تدابیری اتخاذ کنند که تضمین کند ارگان های انتظامی در تلاش های خود در مبارزه با قاچاق مواد مخدر بهتر همکاری می نمایند.

انتقال اموال

۱۸. سفارشات بیستمین نشست ویژه مجمع عمومی و کنوانسیون ۱۹۸۸ کشورها را تشویق کرد دارایی های مربوط به اقدامات مجرمانه را از کشوری به کشور دیگر انتقال دهند این انتقال ها در حمایت از اجرای عدالت به خصوص در نظام های حقوقی مشابه که کشورها اتباع خود را استرداد نمی کنند، صورت می گیرد. تقریباً نیمی از کشورهای پاسخ دهنده (۴۶ درصد) اعلام کردند قوانینی درباره انتقال اموال دارند. مقایسه پاسخ های کشورهایی که در هر دو سری تهیه گزارش جواب داده بودند نشان داد ۴۸ درصد کشورهایی که در سری اول پاسخ داده بودند، قوانینی دارند که انتقال اموال را تسهیل می کند، حال آنکه ۵۱ درصد از کشورهای پاسخ دهنده در سری دوم تهیه گزارش، این گونه قوانین را داشتند و این امر نشانگر ۳ درصد افزایش است. در منطقه آفریقا، ۳۷ درصد از کشورها که پاسخ داده بودند این گونه قوانین را دارند حال آنکه ۵۵ درصد در آمریکا، ۲۳ درصد در آسیا و ۷۶ درصد در اروپا دارای چنین قوانینی بودند. فقط ۱۲ درصد از کلیه کشورهایی که پاسخ داده بودند اقدام به بازنگری، تسهیل یا تقویت روش های خود در رابطه با انتقال اموال در پرونده های مواد مخدر کرده بودند. در هر یک از مناطق به جز آمریکا بیش از ۱۰ درصد کشورها اقدام به بازنگری و تقویت این شیوه ها کرده بودند. در آمریکا فقط ۵ درصد کشورهایی که پاسخ داده بودند اقدام به چنین کاری کردند. بسیاری کشورها وارد موافق نامه های دو جانبه (۱۸ درصد) یا چند جانبه (۲۳ درصد) برای انتقال اموال شده بودند. در اروپا، ۵۴ درصد کشورهایی که پاسخ داده بودند وارد توافق نامه های چند جانبه برای انتقال اموال

شدند حال آنکه این درصد در آمریکا ۲۵ و در آسیا ۴ بود. فقط تعدادی از کشورها (۱۳ درصد) به "معاهده الگو درباره انتقال اموال در موضوعات جنایی (قطعنامه مجمع عمومی ۴۵/۱۱۸، ضمیمه) استناد کرده بودند. این وضعیت در مورد آن پیشنهاد به دنبال اولین دور تهیه گزارش ثابت مانده بود.

۱۹. برخی از این موارد در اسناد چند جانبه نظیر کنوانسیون اروپایی ۱۹۷۲ درباره انتقال اموال در موضوعات جنایی، توافق نامه همکاری ۱۹۷۰ بین دادستان های کشورهای شمال و کنوانسیون مینسک درباره معاضدت قضایی و روابط حقوقی در خانواده مدنی و موضوعات جنایی در کشورهای مستقل مشترک المنافع (CIS) گنجانده شده است. در چارچوب همکاری سیاسی اروپا، توافق نامه رم مورخ ۶ نوامبر ۱۹۹۰ بین کشورهای عضو جوامع اروپایی درباره انتقال اموال در موضوعات جنایی به انتقال اموال به کشور عضو در صورتی که متهم تبعه آن کشور بوده و در زمان مورد نظر در آن کشور اقامت داشته، می پرداخته است. برخی کشورها گزارش کردند که هر چند معاهده خاصی درباره آن موضوع نداشتند در صورت لزوم اموال را ممکن است با استناد به قانون داخلی یا سایر معاهدات مربوط به معاضدت قضایی، انتقال دهند.

۲۰. تعیین محدودیت زمانی درباره تعقیب و ناتوانی در رفع نیاز به جرم شناختن برخی از فعالیت ها می تواند مشکلاتی را در انتقال اموال ایجاد کند، همان طور که این موضوع توسط جمهوری چک گزارش گردید. نروژ گزارش کرد درخواست های انتقال اموال وقتی رد شده است که شواهد در کشور درخواست کننده موجود بوده و در نتیجه، رایه اسناد کافی در کشور تقاضا شونده برای متهم کردن فرد مورد نظر دشوار بوده است. ملیت متهم می تواند مشکلی در انتقال اموال پدید آورد چنان که گرجستان با چنین موردی برخورد کرده است. در برخی موارد، توافق نامه ای برای انتقال اموال

مورد مذاکره بوده است اما یکی از طرفین نتوانسته است این توافق نامه را تصویب کند، چنان که اکوادور این امر را تجربه کرده است. مشکلاتی نیز ممکن است به دلیل محدودیت در جابه جایی افراد بین کشورها به دلیل ضعف قوانین پدید آید.

همکاری انتظامی و تبادل اطلاعات

۲۱. از کشورها درخواست شد اطلاعاتی راجع به یک سری تدابیر ارائه دهند که هدف از اتخاذ آنها تبادل اطلاعات و سایر اشکال همکاری از جمله آموزش است که مجمع عمومی در بیستمین نشست ویژه خود به این موضوع پرداخت.

الف. برنامه‌های تبادل

۲۲. حدود ۷۶ درصد از کشورهایی که به دومین پرسش نامه دوسالانه پاسخ داده بودند، مبادرت به برنامه‌های تبادل با سایر کشورها کردند و در بسیاری موارد بر مبنای توافق نامه‌های دو یا چندجانبه در مناطق یا زیرمنطقه‌ها به این کار اقدام نمودند. در شرق آفریقا، برنامه‌های تبادل شامل پرسنل مبارزه با مواد مخدر در فرودگاه‌ها و همچنین آموزش منطقه‌ای درباره فنون تحقیق مواد مخدر برای افسران پلیس، گمرک و اداره‌های مهاجرت آغاز شده است. به علاوه، آموزش برای واحدهای کنترل مواد مخدر در مرکز آموزش کنترل مواد مخدر منطقه‌ای در آبیجان و آکادمی تحقیقات مواد مخدر در مصر ارائه گردید. انجمن کشورهای عضو ملل نوب شرقی (ASEAN) نیز به فعالیت‌های مشترک و مبادله اطلاعات با سایر کشورهای عضو (ASEAN)، اداره مبارزه با مواد مخدر ایالات متحده آمریکا و پلیس فدرال استرالیا پرداخت.

۲۳. بسیاری کشورها موافقت کردند که دیدارهایی را برای پلیس و افسران رابط سایر کشورها داشته باشند. به عنوان مثال، پلیس فدرال استرالیا ماموریت کوتاه مدت کارشناسان اطلاعاتی در منطقه اقیانوسیه را پذیرفت و شبکه‌ای از افسران رابط را به کار گرفت. تعدادی از کشورها در آمریکای لاتین در دوره آموزش

کشورهای عضو اتحادیه اروپایی شرکت کردند. دفتر توسعه دادستانی در خارج، معاضدت و آموزش اداره دادگستری ایالات متحده در صورت درخواست کشورها، به آنها در توسعه موسسات قضایی شان کمک کرد. این دفتر در آن هنگام به ارایه کمک در آفریقا و خاورمیانه، آسیا و اقیانوسیه، آسیای مرکزی، اروپای شرقی و مرکزی، آمریکای لاتین و کارائیب از جمله کمک در قالب ۲۰ مشاوره حقوقی محلی پرداخت که مشاوره تمام وقت و کمک فنی به ۱۳ دولت میزبان را ارایه کرد.

ب- تبادل اطلاعات با سایر کشورها در زمینه فنون تحقیقات جنایی

۲۴. بسیاری از کشورهای پاسخ دهنده (۷۲ درصد) به تبادل اطلاعات با سایر کشورها راجع به فنون تحقیقات جنایی پرداختند. بسیاری کشورها، پرسنل منتخب خود را به خارج اعزام نمودند تا در کارگاه های آموزشی، سمینارها و اجلاسهای تبادل اطلاعات شرکت کنند یا این گونه اجلاسها را در کشور خود برای پرسنل سایر کشورها برگزار کنند. در برخی موارد، اطلاعات ارایه شده مربوط به فنون تحقیق برای مقابله با قاچاق مواد مخدر، جرایم سازمان یافته و تروریسم بود. مدیران ادارات تحقیقات جنایی و روسای واحدهای کنترل مواد مخدر در شرق آفریقا به تبادل اطلاعات در اجلاسهای عملیاتی مبادرت نمودند و روسای علمی در جنوب آفریقا نیز چنین اقدامی نمودند. دفتر یوروپل (پلیس اروپا) نیز تبادل اطلاعات بین کشورهای عضو را تسهیل کرد و فنون علمی و تحقیقات جنایی مورد استفاده علمی علیه اشکال جدی جرایم بین المللی از جمله قاچاقچیان مواد مخدر را حمایت کرد. یونان نیز به تبادل اطلاعات از طریق برنامه کمک به بازسازی اقتصادی لهستان و مجارستان اشاره نموده است. نهادهای انتظامی کشورهای مستقل مشترک المنافع به تبادل اطلاعات بر مبنای موافقت نامه های

چندجانبه همکاری، موافقت نامه‌های دوجانبه و عملیات مشترک پرداخته‌اند. دولت ترکیه با همکاری UNDCP آکادمی بین‌المللی مبارزه با مواد مخدر و جرایم سازمان یافته را تاسیس نموده تا ماموران انتظامی ترکیه و سایر کشورها را آموزش دهد. « باهاما » با برگزاری منظم کنفرانس فرماندهان مبارزه با مواد مخدر و همچنین کنفرانس بین‌المللی مبارزه با مواد مخدر و نیز روابط دوجانبه اقدام به تبادل اطلاعات با سایر کشورهای منطقه داشته است. دول عضو MERCOSUR و جامعه کشورهای آندین، ساز و کارهایی را جهت همکاری میان کشورهای آمریکای لاتین اتخاذ نموده‌اند.

۲۵. جمهوری اسلامی ایران گزارش نموده که از سال ۲۰۰۰

مرکز تبادل اطلاعات منطقه‌ای را در ستاد مبارزه با مواد مخدر تاسیس نموده است. در آسیا اطلاعات مربوط به روش های تحقیقاتی از طریق جلسات روسای پلیس کشورهای عضو ASEAN و مقامات ارشد مبارزه با مواد مخدر این سازمان مبادله می‌شوند. ژاپن اعلام کرده که پلیس این کشور از سال ۱۹۹۵ هر ساله کنفرانس عملیاتی امور انتظامی در منطقه آسیا-اقیانوسیه و همچنین سمینار سالانه کنترل جرایم مواد مخدر را از سال ۱۹۶۲ برگزار کرده است. اتریش گزارش کرده که در خصوص مسایل امنیتی از طریق اینترپول و یوروپول با همسایگان شرقی خود تبادل اطلاعات می‌نماید. به علاوه، در اروپا برخی از سازمان های بین‌المللی همچون اینترپول، شورای همکاری گمرکات (که سازمان جهانی گمرکات هم نامیده می‌شود) و ابتکار همکاری اروپای جنوب شرق در زمینه تبادل اطلاعات، فعال هستند. UNDCP نیز تبادل اطلاعات را به ویژه در میان شرکت‌کنندگان در جلسات سران ملی مبارزه با مواد مخدر (HONLEA) تسهیل نموده است.

۲۶. علاوه بر تبادل اطلاعات در سطح منطقه‌ای، بسیاری از

کشورها بر اساس همکاری های دوجانبه اقدام به تبادل اطلاعات در خصوص روش های بررسی و تحقیق جرایم می‌کنند. مثلا استرالیا،

فرانسه، ایتالیا، انگلستان و ایالات متحده، دوره‌هایی را در مورد روش‌های تحقیقاتی در برخی کشورها به اجرا درآورده‌اند.

ج. ایجاد واحدهای ویژه تحقیق درباره پرونده‌های قاچاق مواد مخدر
۲۷. اکثر کشورهای پاسخ دهنده (۷۹ درصد)، واحدهای ویژه تحقیق درباره پرونده‌های قاچاق مواد مخدر را ایجاد کرده‌اند. در بسیاری موارد، واحدهای ویژه کنترل مواد مخدر در مراجع انتظامی همچون پلیس، گمرکات، گاردهای ساحلی، هیات‌های تحقیق، ادارات تحقیق فرودگاه‌ها و بنادر، مراکز آموزشی و نیروهای مسلح وجود داشته‌اند. این واحدهای ویژه در کشورهای مختلف دارای وظایف گوناگونی هستند. مثلاً، چین اعلام کرده است که علاوه بر اداره کنترل مواد مخدر که در سال ۱۹۹۸ تاسیس شده است، هر استان، منطقه خودمختار و شهرداری، دارای واحدهای ویژه انتظامی است. کلمبیا دارای واحدهای ویژه تحقیقات است که با سازمان‌های دخیل در قاچاق کوکائین، هرویین و مواد اولیه شیمیایی مقابله می‌کند. هلند واحد مواد مخدر صنعتی را ایجاد نموده که متشکل از هفت مرجع برای مقابله و پیشگیری از تولید و تجارت غیرقانونی مواد مخدر صنعتی است. در فدراسیون روسیه، علاوه بر دایره مبارزه با قاچاق مواد مخدر که از سال ۱۹۹۱ شروع به کار کرده است، مرکز همکاری‌های درون سازمانی برای سرکوب قاچاق مواد مخدر نیز از سال ۱۹۹۸ تاسیس شده است. اسپانیا و انگلستان درصدد ایجاد چارچوبی برای تصمیم‌گیری در اکیپ‌های مشترک تحقیقاتی تحت نظارت اتحادیه اروپا هستند. این اکیپ‌ها متشکل از ماموران انتظامی هستند که در قبال سازمان‌های درگیر در قاچاق کوکائین میان کشورهای آمریکای جنوبی، اسپانیا و انگلستان تحقیق می‌نمایند.

د. ارتقای همکاری فنی، گسترش آموزش و توسعه منابع انسانی برای پرسنل انتظامی

۲۸. بسیاری از دول پاسخ‌دهنده (۷۷٪)، تدابیری را جهت همکاری فنی، گسترش آموزش و توسعه منابع انسانی برای پرسنل انتظامی خود اتخاذ نموده‌اند. در برخی کشورها، آموزشکده‌هایی ایجاد شده که کارشان ارایه آموزش‌های تخصصی به پرسنل انتظامی است. ماموران انتظامی در برنامه‌های آموزشی دیگر کشورها نیز شرکت می‌نمایند. علاوه بر این آموزشکده‌ها، مراکز آموزشی منطقه‌ای و ناحیه‌ای نیز وجود دارند، همچون آموزشکده جامعه آندین در خصوص اطلاعات مبارزه با مواد مخدر در لیما و همچنین آکادمی نیاف در خصوص تحقیقات امنیتی که در ریاض مستقر است. زلاندنو گزارش کرده که ماموران پلیس و گمرکات آن به عنوان بخشی از ابتکار نشست کشورهای حوزه اقیانوس آرام در یک برنامه پنج ساله آموزش پرسنل انتظامی شرکت نموده‌اند.

۲۹. کلمبیا اعلام نموده که پرسنل واحدهای ویژه تحقیقاتی آن در زمینه استفاده از تجهیزات ارتباطی و همچنین ردیابی تلفن‌های ثابت و سیار، آموزش‌هایی را دریافت کرده‌اند. نیروهای مسلح کلمبیا در خصوص فراگیری رویکردهای تحقیقاتی از کمک‌های UNDCP بهره‌مند هستند.

۳۰. UNDCP از طریق دفاتر ملی و منطقه‌ای خود به همکاری‌های فنی و فعالیت‌های آموزشی کمک می‌نماید. موسسه پیشگیری از جرم و درمان معتادان آسیا و خاور دور، دوره‌ها و سمینارهای بین‌المللی مختلفی را برای بازرسان برگزار نموده و اخیراً دوره‌هایی در خصوص مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی از جمله قاچاق مواد مخدر را برگزار کرده است. کمیسیون کنترل اعتیاد کشورهای آمریکایی که وابسته به سازمان کشورهای آمریکایی است به ارایه برنامه‌های آموزشی ماموران انتظامی در آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب، کمک نموده است.

استفاده از فناوری های نوین ارتباطی جهت تسهیل در تبادل اطلاعات میان کشورها

۳۱. اکثر کشورهای پاسخ‌دهنده (۷۸٪) اعلام کرده‌اند که برای تسهیل در تبادل اطلاعات با سایر کشورها از فناوری های نوین ارتباطی استفاده نموده‌اند. مقایسه دو نوع سیستم گزارش‌دهی نشان می‌دهد که ۶۹٪ کشورها با استفاده از فناوری های نوین ارتباطی جهت تسهیل در تبادل اطلاعات میان کشورها، به سیستم اول پاسخ داده‌اند و این در حالیست که رقم پاسخ به سیستم دوم تنها ۱۸٪ بوده است که البته ۱۲٪ رشد را نشان می‌دهد. در منطقه آفریقا، ۷۱٪ کشورهای پاسخ‌دهنده اعلام کرده‌اند که از روش های نوین ارتباطی استفاده می‌کنند در حالی که این رقم در آمریکا ۸۵٪، در آسیا ۷۲٪، در اروپا ۹۱٪ و در اقیانوسیه تنها دو کشور است.

۳۲. شبکه ارتباطات کنترل مواد مخدر کشورهای آمریکایی که تحت حمایت مالی CICAD قرار دارد، تبادل اطلاعات میان ۱۱ کشور آمریکای جنوبی را تسهیل نموده است. شبکه الکترونیکی کارائیب، ایجاد ارتباط میان کشورهای حوزه کارائیب را تسهیل نموده است. چندین کشور آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب اعلام کرده‌اند که مرکز جمع‌آوری اطلاعات و همچنین مرکز اطلاعات ال پاسو، امکان تبادل اطلاعات میان آنها را فراهم آورده است. فدراسیون روسیه پروژه‌ای جهت ایجاد یک بانک اطلاعاتی منسجم برای ارائه خدمات ویژه در میان کشورهای مستقل مشترک‌المنافع را اعلام نموده است. هفت کشور عضو این منطقه به یکدیگر مرتبط شده‌اند و کار برای گسترش تعداد کاربران این شبکه ادامه دارد. بخش محرمانه این بانک اطلاعاتی در مورد مجرمان، فعالیت های سازمان‌یافته، به ویژه قاچاق مواد مخدر است که شروع به کار کرده

است. استفاده از شبکه دیجیتال اینترنتپول نیز افزایش یافته است. آلمان اعلام کرده که برخی کشورها به برخی بانک های اطلاعاتی همچون انتقال الکترونیکی اثر انگشت و عکس افراد در میان کشورهای اتحادیه اروپا و سیستم قاجاق از طریق دریا دسترسی دارند. ترکیه اعلام کرده که برنامه کامپیوتری تبادل اطلاعات آن با آلبانی، آذربایجان، بلغارستان و گرجستان امکان تبادل الکترونیکی اثر انگشت، عکس و پاسپورت افراد را فراهم آورده است. شبکه انتظامی سازمان جهانی گمرکات و سیستم گزارش دهی گمرکات آسیا - اقیانوسیه دارای بانک های اطلاعاتی هستند که اطلاعات مربوط به کشفیات و روش های جاسازی و همچنین سیستم های مطمئن ارتباطی میان مراجع ذیربط را ارائه می دهند.

۳۳. بسیاری از کشورها استفاده گسترده از فکس، پست الکترونیکی و اینترنت را برای انتقال و ارسال اسناد مربوطه اعلام کرده اند. مثلاً ایالات متحده گزارش کرده که برای انتقال اسناد مربوط به قوانین ملی خود از تجهیزات الکترونیکی و اینترنتی استفاده می نماید. همچنین تعدادی از کشورها برای ارتباط با همتایان خود در سایر کشورها از فناوری های پیشرفته استفاده می کنند. برخی کشورها اعلام کرده اند که از تلفن، تلکس و سیستم پست استفاده می کنند. دانمارک و اسپانیا بر اهمیت ارتباطات الکترونیکی تاکید نموده اند.

سایر تدابیر جهت تقویت همکاری با نهادهای انتظامی سایر کشورها

۳۴. ۶۹٪: کشورها اعلام کرده‌اند که برای ارتقای همکاری‌ها با نهادهای انتظامی سایر کشورها تدابیری را اتخاذ نموده‌اند. مثلاً، بولیوی اعلام کرده که به دنبال طرح جدید همکاری آندین، برای کنترل مواد مخدر و جرایم وابسته به آن است و آن را به عنوان بخشی از طرح اقدام شش ماهه این ناحیه تصویب کرده است. در آلمان، مسوولان گمرکات، یک واحد مرکزی اطلاعات را برای مبادله بین‌المللی اطلاعات مربوط به مواد مخدر به ویژه قاچاق هوایی، دریایی یا زمینی در مسیر بالکان تاسیس نموده‌اند. به همین صورت، موافق نامه پلیس نوردیک که شامل موافق نامه همکاری پلیس و گمرکات است نیز تبادل اطلاعات را تسهیل کرده و باعث شده که مسوولان کشورهای منطقه به طور منظم با یکدیگر جلسه داشته باشند. ضمن اینکه همکاری‌های قضایی بین این کشورها نیز تسهیل شده است. در آوریل سال ۲۰۰۲، زلاندنو بیانیه مراجع گمرکات آسیا — اقیانوسیه در مورد راهکارهای معاضدت دوجانبه را با هدف توسعه همکاری‌های مقابله با قاچاق مواد مخدر به امضا رساند. هلند اعلام کرده که طرح جامع مقابله با مواد مخدر صنعتی در اروپا که یک طرح آزمایشی برای تست آزمایشگاهی کشفیات در کشورهای اتحادیه اروپا است را به اجرا درمی‌آورد.

۳۵. در سطح دوجانبه، جمهوری چک معاهداتی را در خصوص همکاری‌های پلیسی برای مقابله با جرایم مواد مخدر، تروریسم و جرایم سازمان یافته به امضا رسانده است. تایلند اعلام کرده که نشست‌های دوجانبه مراجع انتظامی در جنوب شرق آسیا کانالی را برای تبادل اطلاعات میان ماموران عملیاتی فراهم آورده است.

جمهوری کره جلسات افسران رابط مستقر در هفت کشور را برای توسعه همکاری‌ها میزبانی می‌نماید. سوازیلند همکاری‌های دوجانبه خود با پلیس آفریقای جنوبی جهت نابودی کشت شاهدانه در کوهستان هایش را افزایش داده است. ایالات متحده کمک‌های فنی خود همچون ارزیابی قوانین ملی و همکاری‌های قضایی را در اختیار برخی کشورها قرار داده است. در اوکراین، سازمان‌های امنیتی نقشی کلیدی را در توسعه بانک‌های اطلاعاتی مربوط به اطلاعات علمی و فنی مواد مخدر، داروهای روان‌گردان و پیش‌سازها در میان سازمان‌های تخصصی و عملیاتی کشورهای مستقل مشترک‌المنافع ایفا می‌کنند. به علاوه، همکاری‌های انتظامی در جنوب شرق اروپا در چارچوب گروه گرجستان، اوکراین، ازبکستان، آذربایجان و مولداوی وجود دارد. جلسات منطقه‌ای روسای نهادهای ملی مبارزه با مواد مخدر که توسط UNDCP برگزار می‌شوند، نقشی مهم در توسعه همکاری منطقه‌ای جهت مبارزه با قاچاق مواد مخدر دارند.

کنترل دلیوری

۳۶. مقایسه کشورهایی که گزارش های خود را طی دو دوره گزارش دهی ارسال کرده اند نشان می دهد ۶۷٪ کشورهایی که پاسخ های خود را در پرسش نامه نخست ارسال کرده اند، اعلام داشته اند که در قوانین داخلی آنها کنترل دلیوری امکان پذیر است و این در حالی است که ۷۴٪ پاسخ دهندگان به پرسش نامه دوم، این مطلب را گفته اند که آمارها ۷٪ رشد را نشان می دهد. از نظر منطقه ای، ۵۰٪ پاسخ دهندگان در آفریقا دارای قوانینی هستند که امکان کنترل دلیوری را فراهم می سازد در حالی که این رقم در آمریکا ۷۵٪، در آسیا ۶۰٪ و در اروپا ۸۸٪ است. به علاوه، در حالی که ۲۲٪ کشورها اعلام کرده اند که بین سال های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۰ رویکردهای مربوط به کنترل دلیوری را بررسی، اصلاح، ساده یا تشدید نموده اند، ۳۸٪ اعلام کرده اند که این کارها را بین سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۲ انجام داده اند که این امر یک افزایش ۱۶ درصدی را نشان می دهد. در آفریقا، ۲۵٪ کشورهای پاسخ دهنده، رویکردهای مربوطه را بررسی نموده اند که این رقم در آمریکا ۴۰٪، در آسیا ۴۰٪، در اروپا ۳۶٪ و در اقیانوسیه تنها دو کشور است.

۳۷. اکثر کشورها گزارش نموده اند که مراجع ذیربط آنها مجوز کنترل دلیوری را به صورت مورد به مورد (case-by-case) صادر کرده اند. در برخی کشورها، مراجع ارشد، استفاده از این روش را مجاز اعلام نموده اند اما در برخی کشورها حکم یک مقام قضایی الزامی است. طبق کنوانسیون معاضدت دوجانبه در قبال موضوعات جنایی میان اعضای اتحادیه اروپا، هر یک از دول عضو باید تضمین نماید که طبق درخواست عضو دیگر، کنترل دلیوری می بایست در چارچوب تحقیقات جنایی پیرامون جرایم قابل استرداد در خاک آن

امکان پذیر باشد. زلاندنو اعلام کرده که کنترل دلیوری در قبال مواد مخدر طبق قوانین آن امکان پذیر است اما در قبال پیش‌سازهای شیمیایی امکان پذیر نیست.

۳۸. از میان کشورهای که امکان کنترل دلیوری را فراهم آورده‌اند، بسیاری اجرای آن را گزارش ننموده‌اند و یا کمتر از ده مورد کنترل دلیوری داشته‌اند. اما برخی کشورها نیز تعداد بالایی کنترل دلیوری داشته‌اند که عبارتند از ژاپن با ۵۷ مورد، ترکیه با ۷۸ مورد، ایتالیا با ۸۹ مورد و فدراسیون روسیه با ۲۰۹ مورد. تایلند می‌گوید که تاخیر در فرآیند کنترل دلیوری باعث هوشیاری برخی مظنونین شده است. مشکلات موجود عبارتند از عدم همکاری برخی هم‌تایان خارجی (اعلام شده توسط ترکیه، اسپانیا و زیمبابوه)، فقدان منابع برای انجام عملیات (اعلام شده توسط فیلیپین، قرقیزستان و زیمبابوه) فقدان تخصص و تجهیزات فنی (اعلام شده توسط میانمار) و ارتباطات ضعیف (اعلام شده توسط زیمبابوه). تفاوت در قوانین و رویکردهای کشورهای می‌تواند باعث به تاخیر افتادن عملیات در این زمینه گردد. کنترل دلیوری در میان کشورهای محل ترانزیت خود مشکلاتی را برای جمع‌آوری مدارک توسط آنها به دنبال دارد به ویژه زمانی که لازم است مثلاً هواپیما عوض شود. وجود مدارک مستند و حضور افسر رابط و مراجع انتظامی کشور در محل ترانزیت الزامی است. گاهی اوقات در تعیین مراجع مناسب برای هماهنگی با کشور درخواست شونده مشکلاتی بروز می‌کند. سایر مشکلات عبارتند از آگاهی و هوشیاری واردکنندگان مواد مخدر از وجود تجهیزات نظارت الکترونیکی و نظارت قاچاقچیان بر تردد محموله‌هایشان از طریق اینترنت. برخی از واردکنندگان مواد مخدر این توان را دارند که محموله‌هایشان را برای چندین هفته در جایی نگه دارند تا بدین ترتیب اقدامات انتظامی خنثی شوند. همچنین آنها از خانه‌های امنی استفاده می‌کنند که اجازه هیچ گونه شناسایی را به نیروهای انتظامی

نمی دهد. همچنین عنوان شده است که استفاده از خدمات پستی بیشتر شده و به همین دلیل زمان برای انجام عملیات کنترل دلیوری کاهش یافته است. اسپانیا اعلام کرده که گاهی اوقات کشورهای درخواست‌کننده، اطلاعات اندک یا نادرست را در مورد کنترل دلیوری ارائه می‌دهند. زمان اندک برای بررسی اطلاعات و اتخاذ تدابیر لازم برای انجام عملیات نیز مشکل ساز است.

قاچاق مواد مخدر از طریق دریا

۳۹. قاچاق مواد مخدر از طریق دریا همچنان یک چالش بزرگ برای دول عضو است. از میان کشورهایی که در مقاطع اول و دوم پاسخ داده‌اند، ۵۶٪ در پاسخ به پرسش نامه دوم اعلام کرده‌اند که دارای قوانینی هستند که امکان همکاری قضایی برای مقابله با قاچاق مواد مخدر از طریق دریا را مجاز می‌سازد. این در حالی است که این رقم در پاسخ به پرسش نامه دوم ۶۵٪ است. ۵۱٪ کل کشورهای پاسخ‌دهنده به پرسش نامه دوم اعلام کرده‌اند که دارای چنین قوانینی هستند. در منطقه آفریقا، ۳۷٪ کشورهای پاسخ‌دهنده، دارای چنین قوانینی هستند در حالی که این رقم در آمریکا ۸۵٪، در آسیا ۳۷٪، در اروپا ۶۱٪ و در اقیانوسیه تنها یک کشور است. از بین این کشورها، ۲۵٪ رویکردهای مربوط به اجرای قوانین مربوط به قاچاق دریایی را بررسی، ساده یا تشدید کرده‌اند. در آفریقا ۸٪ کشورها این کار را انجام داده‌اند در حالی که این رقم در آمریکا ۵۰٪، در آسیا ۲۴٪، در اروپا ۲۶٪ و در اقیانوسیه دو کشور است.

۴۰. برخی کشورها گام‌هایی را برای افزایش هماهنگی میان مراجع داخلی خود برداشته‌اند. مثلاً، کاستاریکا اعلام کرده در ماه مارس ۲۰۰۲، پروتکلی را در مورد فعالیت‌های مراجع درگیر در اعمال قوانین مربوط به مواد مخدر، داروهای روان‌گردان و مواد مخدري که مصرفشان فاقد مجوز است و نیز تطهیر پول، تصویب کرده است. این مراجع عبارتند از بازپرسان، پلیس قضایی، گارد ساحلی و پلیس کنترل مواد مخدر. به علاوه، ژاپن اعلام کرد که در آوریل سال ۲۰۰۲ یک نیروی ویژه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی تاسیس کرده است که وظیفه‌اش مبارزه با قاچاق مواد مخدر و مهاجرت غیرقانونی از طریق دریا است. هلند اعلام نموده که

مسوولان گمرکات آن، محموله‌ها را به طور اتفاقی و پیش از ورود انتخاب می‌کنند و اینکه گام‌های لازم را برای افزایش هماهنگی میان سازمان‌های بازرسی و تحقیقاتی برداشته است.

۴۱. درصد مشابهی از کشورهای پاسخ‌دهنده به هر دو پرسش نامه (۳۱٪) اعلام کرده‌اند در زمینه کنترل قاچاق مواد مخدر از طریق دریا موافقت‌نامه‌هایی را با سایر کشورها منعقد نموده‌اند. مثلاً، تعدادی از کشورهای حوزه کارائیب موافقت‌نامه‌های دوجانبه با ایالات متحده دارند. این موافقت‌نامه‌ها به نهادهای انتظامی ایالات متحده اجازه می‌دهند در صورتی که به کشتی‌ها و قایق‌های تحت پرچم آن کشورها مظنون شدند، آنها را بازرسی نمایند. اندونزی گزارش کرده که پلیس ASEAN رویکردهای مبارزه با قاچاق مواد مخدر از طریق دریا را تشدید نموده است. اسپانیا اعلام نموده که پیش‌نویس کنوانسیون مبارزه مسوولان گمرکات با قاچاق دریایی در دریاهای آزاد را برای بحث در گروه کاری همکاری‌های گمرکی شورای اروپا و طبق ماده ۳۴ معاهده اتحادیه اروپا تسلیم کرده است. هلند نامه‌ای را با مضمون همکاری هر چه بهتر با کلمبیا در چارچوب یک برنامه امنیت بنادر که شامل همکاری میان بخش‌های دولتی و خصوصی؛ همچون پلیس و شرکت‌های بندری می‌باشد، به امضا رسانده است.

۴۲. در سال ۲۰۰۱، تایلند و UNDCP یک سمینار قضایی را در مورد قاچاق مواد مخدر از طریق دریا و با حضور نمایندگان از کامبوج، چین، جمهوری خلق دموکراتیک لائوس، میانمار، تایلند و ویتنام برگزار کرد. این سمینار تدابیر هر یک از این کشورها برای مقابله با قاچاق مواد مخدر از طریق دریا را بررسی نمود. به دنبال این سمینار، تایلند سمینارهای دیگری را برگزار کرد و برای همکاری دریایی، قوانینی را به تصویب رساند.

۴۳. با توجه به مشکلات موجود در خصوص همکاری برای مقابله با قاچاق مواد مخدر از طریق دریا، اسپانیا به این واقعیت اشاره کرده که تغییر پرچم کشتی ها، تعیین هویت کشوری که کشتی مربوطه در آن به ثبت رسیده را دشوار ساخته است. مکزیک و ایالات متحده در سال ۲۰۰۰ یک گروه کاری را تاسیس کردند که وظیفه اش مبادله اطلاعات است و تاکنون کشفیات مهمی در دریاها داشته است. مکزیک اعلام کرده که در سال ۲۰۰۰، حدود ۵۹ درخواست و در سال ۲۰۰۱، ۹۵ درخواست را برای همکاری، عملی ساخته است. این کشور اعلام کرده که هیچ یک از این درخواست ها را رد نکرده زیرا همه این درخواست ها به شکلی منظم دریافت شده اند و هماهنگ با شرایط دولت های درخواست کننده بوده اند.

مصونیت قضات، بازپرسان، پرسنل تحقیقاتی، ماموران انتظامی و شاهدان

۴۴. درصد بالایی از کشورهایی که به پرسش نامه دوم پاسخ داده‌اند (۶۳٪) اعلام کرده‌اند که دارای قوانین و رویکردهای قانونی برای مصونیت قضات، بازپرسان، پرسنل تحقیقاتی، ماموران انتظامی و شاهدان هستند.

۴۵. در گزارش کشورها درباره مقررات مربوط به مصونیت ماموران قضایی، انتظامی و شاهدان، تغییر اندکی میان دو دوره گزارش‌دهی دیده می‌شد. از میان کشورهایی که هر دو پرسش نامه را گزارش کرده بودند، حدود ۲۲٪ رویکردهای مربوط به مصونیت قضات و بازپرسان را بررسی، اصلاح، ساده یا تشدید نموده بودند و ۲۲٪ همین کار را در مورد پرسنل بخش‌های تحقیقاتی و ماموران انتظامی انجام داده بودند. به طور کلی ۳۶٪ آنها چنین تدابیری را در قبال مصونیت شاهدان انجام داده بودند.

۴۶. یک کشور اعلام کرده که قوانین کیفری آن رویکردهایی را برای ارزیابی تدابیر مربوط به مصونیت شاهدان دربردارد اما به دلیل فقدان منابع نتوانسته آن را اجرا کند. برخی کشورها دارای تدابیری برای مصونیت شاهدان هستند، همچون مخفی کردن شاهدان در طول محاکمه و محفوظ نگه‌داشتن اطلاعات مربوط به شاهدان. در تایلند، قانون مصونیت شاهدان تحت بررسی پارلمان قرار دارد. کشور دیگری اعلام کرده که قانون، محدودیت‌های سختی را در مورد فردی که یک مامور انتظامی را مضروب کند اعمال می‌کند که شامل حدود ۱۵ سال زندان برای زخمی کردن چنین ماموری می‌باشد.

نتایج و توصیه‌ها

الف: نتایج

۱. استرداد

۴۷. تقریباً تمامی کشورها قوانینی را تصویب کرده‌اند که استرداد مجرمین را مجاز می‌سازد (۸۸٪ کشورها پاسخ‌دهنده به پرسش نامه دوم). البته استرداد اتباع کشورها هنوز هم در بسیاری از کشورها با مشکل توأم است و هیچ پیشرفت مشهودی در این زمینه دیده نمی‌شود. تعداد کشورهایی که اقدام به بررسی و ساده کردن یا تشدید رویکردهای مربوط به استرداد کرده باشند، افزایش نیافته است. البته موافقت نامه‌های دو یا چندجانبه این موضوع را تسهیل نموده‌اند. معیناً مشکلات حقوقی و قضایی از جمله تأخیر در بررسی درخواست های استرداد همچنان باقی هستند.

۲. معاضدت قضایی

۴۸. اکثر کشورها (۷۹٪) دارای قوانینی هستند که همکاری های قضایی را مجاز می‌سازد. اگرچه این سطح ثابت باقی مانده اما تعداد کشورهایی که این رویکردها را مورد بررسی قرار داده‌اند به میزان ۱۱٪ در سیستم گزارش‌دهی دوم افزایش یافته است. بسیاری از کشورها دارای موافقت نامه‌های دو یا چندجانبه هستند که معاضدت قضایی را تسهیل می‌کنند. البته چنین موافقت نامه‌هایی عمدتاً میان کشورهای یک منطقه منعقد شده‌اند. شرایط متفاوت حقوقی و قضایی و عدم وجود اتباط از طریق معاهدات، مانعی بر سر همکاری کامل کشورها است.

۳. انتقال دادرسی ها

۴۹. تنها حدود نیمی از کشورها دارای قوانینی هستند که انتقال دادرسی ها را مجاز می سازند. همچنین تعداد اندکی از کشورها (۱۲٪) قوانین خود را در این خصوص مورد بررسی قرار داده اند. شرایط مختلف کشورها همچنان مانعی بر سر انتقال دادرسی ها است ضمن اینکه فقدان قوانین و ارتباط از طریق معاهدات نیز وجود دارد.

۴. همکاری های انتظامی و تبادل اطلاعات

۵۰. اکثر کشورها (بالغ بر ۷۰٪) دارای تدابیری برای تبادل اطلاعات و توسعه همکاری های انتظامی هستند.

۵. کنترل دلیوری

۵۱. در دومین دوره گزارش دهی، استفاده از کنترل دلیوری ۷٪ افزایش یافته بود. به علاوه، کشورهای بیشتری (۱۶٪) قوانین خود در قبال کنترل دلیوری را بررسی، اصلاح یا تشدید نموده بودند. پاسخ کشورها به این گونه درخواست ها و ارایه اطلاعات در مورد کنترل دلیوری باید افزایش یابد.

۶. قاچاق از طریق دریا

۵۲. تعداد کشورهایی که قوانینشان همکاری با دیگر کشورها در زمینه قاچاق دریایی را تسهیل و مجاز می نماید در دوره دوم گزارش دهی، افزایش نیافته است. چند کشور (۲۵٪) رویکردهای خود برای عملی ساختن درخواست های مربوط به همکاری در زمینه مقابله با قاچاق مواد مخدر از طریق دریا را بررسی، ساده یا تشدید نموده اند.

ب: توصیه ها

۵۳. هدف از توصیه های زیر افزایش همکاری های قضایی است که باید به کمیسیون مواد مخدر ارایه گردند:

(الف) کانال های غیررسمی ارتباطی میان نهادهای انتظامی باید تقویت شوند این کانال ها باید همکاری های انتظامی را به شکلی موثرتر تسهیل نمایند.

(ب) کشورها باید برای ایجاد و توسعه روابط خود از طریق معاهدات، مقررات و رویکردها جهت تسهیل همکاری قضایی میان خود و در سطوح منطقه‌ای و بین منطقه‌ای اقدامات بیشتری انجام دهند.

(ج) کشورها باید ایجاد مراجع اثربخش مرکزی برای استرداد و معاضدت قضایی در موارد مربوط به قاچاق دریایی و بذل توجه ویژه به تضمین در دسترس بودن تمامی ابزارهای لازم ارتباطی را توسعه و تسریع نمایند. اطلاعات مربوط به این مراجع باید مستمرا در اختیار UNDCP قرار گرفته و در صورت لزوم روزآمد گردند.

(د) کشورها باید نسخی از اسناد معاضدت قضایی خود و دیگر اسناد مربوطه و همچنین شبکه‌هایشان که حاوی این اسناد هستند را در اختیار UNDCP قرار دهند.

(ه) در سطح منطقه‌ای، کشورها باید تلاش کنند تا زیرساخت‌های قوانین کیفری خود را به ویژه در مسیرهای مهم قاچاق تقویت نمایند.

(و) وقتی کشورهای همسایه دارای سیستم های حقوقی متفاوتی هستند، باید ایجاد سیستم های بین کشوری برای افزایش معاضدت قضایی و افزایش توانمندی های استرداد مجرمین میان این کشورها در نظر گرفته شوند.

(ز) باید نشست هایی جهت حل مسایل موجود برای بازپرسان برگزار شوند تا مشکلات مربوط به تاخیرهای غیرضروری، یا امتناع از استرداد مجرمین، موانع موجود در معاضدت قضایی و درخواست های مربوطه حل و فصل گردند.

(ح) کشورها باید تا حد امکان مشکلات زبانی را مرتفع سازند (در صورت امکان یک زبان مشترک را برای برقراری ارتباط بپذیرند).

(ط) کشورها باید امکان استرداد مجرمین در مواردی که مجرم خود، راضی به این عمل است را فراهم آورند.

(ی) کشورها باید کمک های آموزشی و فنی خود را در اختیار قضات و بازپرسان درگیر در همکاری های قضایی قرار دهند.

(ک) کشورهایی که دارای مشکلات عمده و مهمی هستند باید تیم های ویژه بازپرسی که به قاچاق مواد مخدر و جرایم سازمان یافته می پردازند را ایجاد نمایند.